

De menselijke vrijheid bevrijdt

- De tegenhangers van de rationalisten en de verlichting zien juist het inperken van de vrijheid als een angst waarvan wij mensen ons moeten bevrijden.
- De Sade is een voorbeeld waar vaak naar wordt verwezen, maar we zien dit later ook terug in het existentialisme en het nihilisme. De omgekeerde verlichter ,noemt Safranski hem (174)

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-6

Kant en de doelloosheid

- Kant verlichtingsfilosoof bij uitstek is ook degen die de weg vrij maakt voor het aanvaarden dat er geen doel of betekenis in het menselijke bestaan is. Voor Kant is het doel niet gegeven, wij scheppen een doel in een 'als-of'.
- Het radicale kwaad is voor Kant niet het kwaad omwille van het kwaad, maar een gevolg van het centraal stellen van de eigenliefde .
- Voor Kant is alleen het goede gekoppeld aan de onvoorwaardelijke vrijheid en het kwaad is een pervertering van het goede.

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-6

De Sade (1740-1814)

- Tegenover Kant en de Verlichting, maar ook tegenover de Romantiek van Rousseau.
- Vrijheid van de mens is een deel van de beestachtige natuur die niets goeds brengt, maar omdat er geen moraal is en geen doel waarom zouden we dan niet alle lusten botvieren?
- Liefde, het goede, verantwoordelijkheid en burgerplicht zijn even zovele drogredenen die ons ervan weerhouden om te doen wat we willen.

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-6

Wat weerhoudt ons van het kwaad?

Waarom zou je niet moorden?(167)

- God, daar moet je maar net in geloven. En er zijn ook moordende wraakzuchtige goden.
- Natuur, als de natuur het toestaat is het geen moord of de natuur zelf is moorddadig.
- Wetten, dat zijn slechts conventies die vervangen kunnen worden door andere.

De enige manier om het kwaad teniet te doen is het zijn(de schepping) teniet te doen. (171) De kosmologische vernietiging.

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-6

Esthetica van de verschrikking

Artistieke avant-garde van het midden van de 19de eeuw wilden geen bevrijding van het verleden en geen positieve toekomst. Ze zagen dat eerder als een onder de mat vegen van onze kwade kanten. Concept; Kom alles onder ogen anders brengt je het niet werkelijk tot rust.

En dan tijdens dat proces komt de constatering dat de onrust beter bevalt. (176)

En een stap verder het kwade als een bolwerk tegen de leegte.(177)

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-6

'Heart of darkness'

- Joseph Conrad schrijft eind 19de eeuw boek over de wildernis als het zinloos contingentie.
- Hier is de viering van het wilde voorbij en ook de gedachte dat we door te voelen een verloren orde en eenheid terug kunnen vinden.
- Geen ethisch, maar ook geen esthetische orde. Het is een opmaat naar de walging van Sartre (181) en het postmodernisme.

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-6

De wildernis fluistert

'Maar de wildernis had op een verschrikkelijke manier wraak op hem genomen, omdat hij er ongewenst was binnengedrongen. Ik denk dat zij hem dingen over zichzelf had toegefluisterd waarvan hij niets wist en waar hij geen voorstelling van had tot hij bij de grote eenzaamheid te rade was gegaan. En die fluistering had een onweerstaanbare aantrekkingskracht op hem gehad. Het had in hem een sterke echo gevonden, omdat hij tot op het bot leeg was [...]': (179)

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-6

Contingentie

Contingentie betekent: wat er is kan er evengoed niet zijn, het is zonder betekenis.

Het is de ervaring van de afgrond of, zoals het bij Camus heet, het absurde.

Sartre beschrijft in La Nausée een dergelijke ervaring. (182)

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-6

verbeeldingskracht en het kwaad

Kunst creëert nu zin uit het niets. (Hölderlin), maar daarmee wordt alle zingeving, betekenisverlening en moraal uiterst kwetsbaar en fragiel.

Kunst als scheppingsdaad van de verbeeldingskracht, maar juist in het hart van die verbeeldingskracht ligt ook het niet-zijn dat haar steeds weer bedreigt.

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-6

Historische lijn van kunst en kwaad

1. Augustinus kunst imiteert de natuur die door God geschapen is,
2. Renaissance kunst scheidt een nieuwe wereld die wel ingebouwd is, maar pas door kunstenaar wordt bevrijd.
3. Romantiek voelt dat de kunstenaar wordt meegezogen in iets dat hij scheidt. Wat hij creëert heeft een eigen kracht die ook angstig maakt.
4. Moderne tijd kent twijfel aan de zin van de verbeeldingskracht. Hoe verweert de kunstenaar zich tegen het 'wat koop je daarvoor'?

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-6